

Raadsbrief ter informatie

Postadres:
Gemeente Almelo
Postbus 5100
7600 GC Almelo

Aan de raad van de gemeente Almelo

Doorkiesnummer

Behandeld door
S. Benayad

Datum
01 juli 2020

Onderwerp

Brief aan kabinet over zorgelijke financiële positie Almelo

Geachte raadsleden,

Op 2 juli vindt een Algemeen Overleg plaats van de vaste Kamercommissie voor Binnenlandse Zaken met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Onderdeel van dit overleg is de Financiële verhoudingen tussen het Rijk en gemeenten. Het college heeft dit moment, mede op verzoek van de VNG, aangegrepen kabinet en parlement deelgenoot te maken van de zorgelijke financiële positie van de gemeente Almelo vanwege de decentralisaties in het sociaal domein, de verdeelsystematiek voor het gemeentefonds en de gevolgen van de coronacrisis.

De brief aan kabinet en parlement brengen wij graag onder uw aandacht, eventueel kunt u zelf putten uit deze brief voor uw eigen politieke beïnvloeding van de landelijke overheid om te komen tot adequate financiële en wettelijke randvoorwaarden voor gemeenten in het algemeen en het sociaal domein in het bijzonder.

Het college heeft de minister en de vaste Kamercommissie gewezen op de verschillende verstorende factoren die debet zijn aan de zorgelijke financiële positie. Het betreft de enorme kortingen op de budgetten waarmee de decentralisaties gepaard gingen in combinatie met de autonome zorgvraag sindsdien. Daarnaast werkt de trap-op, trap-af systematiek nadelig en averechts, met een onevenredige verdeling van en schommelingen in het gemeentefonds tot gevolg. Ook is aandacht gevraagd voor de ongewenste eenzijdige beleid- en wetswijzigingen van Rijkswegen met een te geringe financiële compensatie voor gemeenten voor die wijzigingen. Tot slot zijn de gevolgen van de coronacrisis aangehaald als negatieve effect op de gemeentebegroting en het uitblijven van duidelijkheid over de door het Rijk toegezegde compensatie.

De minister is door het college opgeroepen de brief te betrekken bij de beraadslagingen van het Algemeen Overleg en spoort haar aan haar standpunten te herzien ten aanzien van de genoemde onderwerpen.

Een afschrift van deze brief is eveneens gestuurd naar de minister van Financiën en aan de VNG, dit alles in het kader van de actieve lobby die het college voert.

Hoogachtend,
Burgemeester en Wethouders van Almelo,
de secretaris, de burgemeester,

F.W. van Ardenne

A.J. Gerritsen

Postadres:
Gemeente Almelo
Postbus 5100
7600 GC Almelo

Ministerie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
t.a.v. minister drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Bezoekadres:
Haven Zuidzijde 30
7607 EW Almelo

telefoon: (0546) 54 11 11
e-mail: gemeente@almelo.nl
internet: www.almelo.nl

Uw brief	Uw kenmerk	Ons kenmerk UIT - 2093585	Datum 23 juni 2020
Bijlage(n)	Doorkiesnummer 0546-54 11 11	Behandeld door S. Benayad	Zaaknummer DCS - 2069536
Onderwerp Zorgelijke financiële positie gemeenten			

Excellentie,

Op 2 juli aanstaande vindt het Algemeen Overleg plaats met de Vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken over de Financiële verhoudingen, waarbij de zorgelijke financiële positie van gemeenten aan de orde zal komen. Wij verzoeken u de inhoud van deze brief te betrekken bij dit Algemeen Overleg. Met deze brief geven wij u en de commissieleden een directe inkijk in de financiële situatie van onze gemeente omdat wij menen dat dit relevant is voor uw beraadslagingen.

Verskillende factoren verklaren zorgelijke financiële positie gemeente Almelo

De zorgelijke positie wordt veroorzaakt door een aantal op zichzelf staande factoren die in de samenloop van verschijning elkaar negatief versterken waardoor Almelo financieel nog harder wordt geraakt. Een belangrijke factor is de decentralisatie in het sociale domein die gepaard ging met enorme kortingen op de bijbehorende budgetten; kortingen van 15 tot 20%. Dit probleem is de afgelopen jaren verder versterkt omdat de autonome zorgvraag ook in absolute zin is gestegen ten opzichte van de beschikbare zorgbudgetten. Anders gezegd: zelfs als de budgetten (zonder kortingen) gelijk waren gebleven zouden deze ontoereikend zijn geweest omdat er simpelweg meer vraag is van onze inwoners naar ondersteuning en zorg.

Een andere, verstorende factor is de trap-op, trap-af systematiek en de daarmee samenhangende schommelingen in het gemeentefonds. In het standpunt van het kabinet valt het gebrek aan het nemen van verantwoordelijkheid op. Het kabinet geeft zich een inspanningsverplichting, waar een resultaatsverplichting meer recht doet aan de situatie. Het kabinet verschuilt zich achter de gezamenlijke bestuurlijke afspraak in het interbestuurlijke programma waarin de trap-op, trap-af systematiek is vastgelegd en doet daarbij voorkomen alsof de gezamenlijke bestuurlijke afspraak geen ruimte biedt. Maar dat is onjuist. Bij de uitgangspunten zoals vastgelegd in het interbestuurlijk programma is het volgende opgenomen: *"Het is goed om te realiseren dat de normeringsystematiek meer is dan alleen een rekenkundige exercitie. De ervaring heeft namelijk geleerd dat de financiële verhouding zoveel facetten omvat dat het niet goed mogelijk is om alle*

situaties op voorhand volledig te voorzien zowel bij de gemeenten en provincies als bij het Rijk.”. Juist op dit uitgangspunt doen wij een beroep. Want het tart alle logica om te stellen dat wanneer het Rijk een onderbesteding heeft, dat de gemeenten dit dan ook hebben. De uitgaven van gemeenten lopen gewoon door en kunnen niet direct naar beneden worden bijgesteld. Het gemeentefonds vervolgens desondanks toch korten brengt gemeenten in financiële problemen. Tot slot mogen in dit opzicht de éézijdige beleid- en wetswijzigingen van Rijksweg niet onbenoemd blijven. Het kabinet blijft, ondanks de overgedragen taken aan gemeenten na de decentralisaties, met aanvullende wetgeving en richtlijnen komen die gemeenten beperken in hoe men lokaal de uitvoering in het sociaal domein ter hand neemt. Het abonnementstarief en de AMvB reële prijs Wmo 2015 zijn daarvan de bekendste voorbeelden met grote, negatieve financiële gevolgen voor gemeenten terwijl het Rijk zelf buiten schot blijft. Deze éézijdige aanpassingen zouden nog te billijken zijn als het kabinet het adagium “wie betaalt, bepaalt” zou hanteren. Dat doet het kabinet echter niet want de kosten van de éézijdige wijzigingen zijn voor rekening van gemeenten omdat het kabinet daar een te geringe financiële compensatie tegenover stelt. In dit verband wijzen wij u graag op het door uzelf gevraagde advies aan de Raad voor het Openbaar Bestuur van 3 september 2019.

Effect coronacrisis vergroot zorgen

Bovenstaande zaken zijn geen nieuws en zijn genoegzaam bekend. Wel nieuw is het effect van de coronacrisis op de toch al zorgelijke positie van gemeenten. In korte tijd hebben gemeenten, al dan niet in afstemming met het Rijk, grote uitgaven gedaan om de eerste klappen van de coronacrisis op te vangen. Daarnaast kampen gemeenten met het verlies aan (belasting- en leges)inkomsten, waarvan nu niet te voorzien is of deze inkomsten op een later moment alsnog kunnen worden geïnd. Wij roepen u op tot het op zeer korte termijn duidelijkheid bieden over de door het Rijk in het vooruitzicht gestelde compensatie van deze kosten. Wij doen een dringend beroep op u de compensatie snel, direct en zonder ingewikkelde nacalculatie-perikelen uit te voeren. Duidelijkheid over en snelle afwikkeling van de compensatie draagt bij aan het brengen van rust in het begrotingsproces bij gemeenten dat op dit moment in volle gang is. Voor de verdere toekomst mag de coronacrisis niet leiden tot een afwenteling van de hogere rijksuitgaven op de medeoverheden zonder oog te hebben voor de uitgangspunten van de financiële verhoudingen tussen overheden en zonder oog te hebben voor de eerder genoemde schommelingen in het gemeentefonds.

Jarenlange bezuinigingen treffen zwakste inwoners het hardst

Het indringend spreken over budgetten, decentralisaties, kortingen, trap-op, trap-af systematiek en dergelijke doet ons allen bijna vergeten dat het werkelijke onderwerp van gesprek de individuele inwoner is van onze gemeente. Of deze nu jong of oud is, gezond of zorgbehoevend, maatschappelijk actief of zich in een ongekozen isolement bevindt. De afgelopen jaren heeft de gemeente Almelo noodgedwongen forse bezuinigingen moeten doorvoeren; bezuinigingen die diepe sporen hebben nagelaten in onze gemeente. Er is flink gesneden in culturele en sportvoorzieningen, het welzijnswerk, de bibliotheek, in het onderhoud van wegen, parken, openbaar groen en waterwegen. Ook de gemeentelijke organisatie, van raad en college tot onze ambtenaren, heeft een stevige bijdrage geleverd. De gemeente Almelo heeft sinds 2010 al ruim 60 miljoen euro bezuinigd; tot 2024 staan nog eens 10 miljoen euro aan bezuinigingen gepland mits de tekorten niet nog verder oplopen waardoor dit bezuinigingsbedrag zal toenemen. Of de tekorten niet verder oplopen is alleszins uitgesloten. Uit onafhankelijk onderzoek van dit jaar, uitgevoerd door Andersson Elffers Felix, blijkt dat Almelo al 10 jaar op rij kampt met tekorten op de Participatiewet; met een totaalbedrag van 24 miljoen euro in die 10 jaar. Almelo is daarnaast

vanaf het begin nadeelgemeente op de Jeugdzorg en de Wmo; in 2018 beliep het tekort op de Jeugdzorg 12,5 miljoen euro en op de Wmo nog eens 6 miljoen euro. Dit beeld verandert niet en heeft, ondanks tal van dempende inspanningen van onze kant, een structureel karakter.

Door te innoveren en transformeren proberen we kosten in de zorg en arbeidsmarkttoeleiding (vaak met succes) terug te dringen, maar wij kunnen zoals u ziet niet het totale tekort ongedaan maken. Dit op zijn beurt leidt tot forse maatschappelijke effecten, waaronder het wegvallen van investeringscapaciteit welke nodig is voor herstellen van de balans en kwaliteit van de stad. Te weinig investeringscapaciteit voor de transformatie van oude stadswijken, investeren in onderwijshuisvesting, subsidiëren van cultuur en investeren in leefbaarheid is het gevolg. Ook onze rol als centrumgemeente voor de sub-regio West Twente (ca. 300.000 inwoners) staat onder druk. Met recht kan worden gezegd dat geen inwoner van Almelo niet op de een of andere manier is geraakt door de bezuinigingen. Onze grootste zorg is dat het verder moeten snijden in onze voorzieningenniveau de zwakste inwoners onevenredig hard zal treffen. Daarmee raakt dit het primaat van een lokale overheid die omziet naar juist deze groep inwoners.

Tot slot

Het geheel overziend hopen wij u te overtuigen tot het heroverwegen van de eerder ingezette kortingen op budgetten. De destijds bepaalde kortingen zijn intussen volledig losgezongen van de huidige, autonome volumeontwikkelingen in de zorg. Verder roepen wij het kabinet op geen éézijdige beleid- en wetswijzigingen door te voeren: decentralisatie van taken, betekent ook echt gedecentraliseerde taken. Mocht het kabinet om welke reden dan ook menen toch via wetgeving te moeten interveniëren, dan dient de compensatie van de ontstane kosten gelijk gepaard te gaan aan de wetswijziging. Het gericht loslaten, dan wel aanpassen, van de trap-op, trap-af systematiek kan ook onder de bestaande afspraken in het interbestuurlijke programma, mits het kabinet daartoe de wil heeft. Tot slot is het van groot belang op zeer korte termijn duidelijkheid te geven over de door het Rijk toegezegde compensatie voor de kosten als gevolg van de coronacrisis. De compensatie dient snel, direct en zonder ingewikkelde, administratieve rompslomp te worden uitgevoerd.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Almelo,
de secretaris,

de burgemeester,